

Hensiktsmessig behandling av barne bortføringsaker ved norske domstoler

Anne Marie Selvaag
Februar 2013

Innhold

1	Innledning.....	5
2	Kort om barnebortføring.....	5
3	Kort om saksbehandlingen i barnebortføringssaker.....	6
4	Vurdering av tiltak.....	6
4.1	Sentralisert jurisdiksjon.....	6
4.1.1	Gjeldende rett.....	6
4.1.2	Saksbehandlingstid.....	7
4.1.3	Kvalitet.....	8
4.1.4	Behovet for internasjonalt samarbeid.....	8
4.1.5	Mekling.....	9
4.1.6	Barnets tilknytning til oppholdsstedet.....	10
4.1.7	Jurisdiksjon i saker etter barneloven.....	11
4.1.8	Høring av barn.....	12
4.2	Begrenset ankeadgang.....	13
4.3	Frister.....	14
5	Kort om Europarådskonvensjonen.....	15
6	Særlig om begjæringer etter barnebortføringsloven § 20.....	15
7	Anbefalinger.....	16
8	Økonomiske og administrative konsekvenser.....	17
9	Forslag til lovendringer.....	18
9.1	Sentralisert jurisdiksjon.....	18
9.2	Begjæring om ulovlighetserklæring.....	18
9.3	Høring av barn.....	18
9.4	Saksbehandlingsfrister.....	19
9.5	Ankefrist.....	19
9.6	Tvangsfullbyrdelse.....	19

Forkortelser:

Conclusions and Recommendations 2001: Conclusions and Recommendations of the Fourth Meeting of the Special Commission to Review the Operation of the Hague Child Abduction Convention (22-28 March 2001)

Dutch report 2011 - 2012: The Dutch Office of Liaison Judge International Child Protection, Report from 1 January 2011 – 1 January 2012.

Finsk lov (8.4.1983/361): Lag angående vårdnad om barn och umgängesrätt 8.4.1983/361

Guide to good practice, Implementing Measures 2003: Guide to good practice under the Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction, Part II - Implementing Measures, 2003.

Guide to Good Practice, Mediation 2012: Guide to Good Practice under the Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction, Mediation, 2012

Svensk lov (1989:14): Lag (1989:14) om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn

VEPS-tunnus RP 60/1993: VEPS-tunnus RP 60/1993, Förslag till ändring av lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt samt av 8 § lagen om erkännande och verkställighet av utomlands givet beslut angående underhållsbidrag

1 Innledning

Jeg vil i det følgende vurdere hvordan jeg mener barnebortførings sakene mest hensiktsmessig kan behandles ved norske domstoler.

2 Kort om barnebortføring

Det har i de siste tiårene vært en stor økning i antallet ekteskap og samboerforhold der partene har tilknytning til forskjellig land. Der forholdene oppløses og foreldrene strides om foreldreansvaret eller omsorgen for felles barn, kan resultatet bli at en av foreldrene ulovlig bortfører barnet.

En typisk barnebortføring er når et barn ulovlig tas ut av landet av en av foreldrene, i strid med foreldreansvaret til gjenværende forelder. Når barnevernet har overtatt omsorgen for et barn, vil det være en ulovlig bortføring å reise utenlands med barnet uten barnevernets samtykke. Et barn kan også bli ulovlig tilbakeholdt etter et lovlig opphold i utlandet (f eks et ferieopphold eller samvær). Reglene for barnebortføring og tilbakeholdelse er de samme, og begrepet "barnebortføring" omfatter begge forhold.

Barnebortføringsloven av 8. juli 1988 nr 72 om anerkjennelse og fullbyrding av utenlandske avgjørelser om foreldreansvar m v og om tilbakelevering av barn (barnebortføringsloven) søker å forhindre barnebortføringer og løse de problemene som oppstår hvis et barn likevel er blitt bortført fra et land til et annet. Denne lovteksten transformerer Haagkonvensjonen av 25. oktober 1980 om de sivile sider ved internasjonal barnebortføring (Haagkonvensjonen) og Europarådskonvensjonen av 20. mai 1980 om anerkjennelse og fullbyrding av avgjørelser om foreldreansvar og om gjenopprettelse av foreldreansvar (Europarådskonvensjonen) til norsk rett. Per desember 2012 er 89 stater tilsluttet Haagkonvensjonen og 37 stater tilsluttet Europarådskonvensjonen.

Både Haagkonvensjonen og Europarådskonvensjonen regulerer situasjonen når en av foreldrene, besteforeldrene eller en annen slektning ulovlig bortfører barnet, om enn på noe ulikt vis. Europarådskonvensjonen er en tradisjonell internasjonal-privatrettslig konvensjon som har regler om anerkjennelse og fullbyrding av barnefordelingsavgjørelser fra andre konvensjonsstater. Hovedregelen i Europarådskonvensjonen er at avgjørelser fra en konvensjonsstat skal anerkjennes og fullbyrdes i de andre konvensjonsstatene. Haagkonvensjonen er ikke en tradisjonell internasjonal-privatrettslig konvensjon som har regler om anerkjennelse og fullbyrding av formelle avgjørelser, men begrenser seg til å regulere situasjonen når en av foreldrene, besteforeldrene eller en annen slektning ulovlig bortfører barnet. Hovedregelen i Haagkonvensjonen at dersom et barn er ulovlig bortført så skal barnet straks tilbakeleveres til det landet det ble bortført fra.

I praksis er det Haagkonvensjonen som benyttes i barnebortførings sakene, antakelig fordi den har enklere og mer praktiske løsninger enn Europarådskonvensjonen. Ettersom Europarådskonvensjonen i realiteten er uten praktisk betydning i barnebortførings sakene, vil jeg i det videre stort sett forholde meg til Haagkonvensjonen. Europarådskonvensjonen vil bli særlig behandlet i punkt 5.

3 Kort om saksbehandlingen i barnebortføringssaker

I hver konvensjonsstat er det en sentralmyndighet som bistår foreldre med å søke om tilbakelevering i barnebortføringssaker mellom konvensjonsland, i Norge Justis- og beredskapsdepartementet v/Sivilavdelingen. Sentralmyndigheten i landet barnet er bortført fra oversender søknaden til sentralmyndigheten i landet barnet er tatt med til, som videresender begjæringen til domstolen for avgjørelse. I noen få tilfeller blir begjæringen om tilbakelevering sendt direkte til domstolen fra part eller advokat i utlandet, uten at sentralmyndighetene har vært involvert.

I Norge er det tingretten der barnet antas å oppholde seg som avgjør om barnet skal tilbakeleveres eller ikke. En tilbakelevering innebærer ikke en avgjørelse av barnefordelingssaken, det vil si hvem som skal ha foreldreansvar, hvor barnet skal bo og omfanget av samvær i fremtiden. Derimot vil tilbakeleveringen i praksis avgjøre hvilket land barnefordelingssaken vil bli avgjort i. Hvis barnet blir tilbakelevert, vil barnefordelingssaken bli avgjort i bostedslandet.

I de siste årene har oppmerksomheten i stadig større grad vært rettet mot verdien av rask, men likevel grundig, saksbehandling i barnebortføringssakene. Praksis viser at tilbakelevering av et barn som er ulovlig bortført til Norge ikke skjer så raskt som ønskelig etter konvensjonen. Spørsmålet er om det kan iverksettes tiltak som ivaretar behovet for raskere, men likevel grundig nok behandling av barnebortføringssakene. Det er satt ned et regjeringsoppnevnt utvalg som blant annet skal vurdere hvilken bistand sentralmyndigheten kan og bør yte i barnebortføringssaker.¹ Framstillingen begrenser seg derfor til en vurdering til behandlingen av barnebortføringssakene i domstolen.

4 Vurdering av tiltak

4.1 Sentralisert jurisdiksjon

4.1.1 Gjeldende rett

En sak etter barnebortføringsloven skal etter gjeldende rett behandles i domstolen i den rettskrets barnet oppholder seg når retten mottar begjæring om tilbakelevering, jf barnebortføringsloven § 18 jf tvangsfullbyrdelsesloven § 13-3 tredje ledd.

For å sikre rask saksbehandling og korrekte avgjørelser har mange konvensjonsstater sentralisert behandlingen av tilbakeleveringsbegjæringer til én eller noen få domstoler. Som eksempler vises det til at i Sverige behandles tilbakeleveringsbegjæringer av Stockholms tingsrätt, i Finland av hovrätten (lagmannsretten) i Helsingfors, i Nederland av tingretten i Haag, i Storbritannia av High Court of Justice i London, i Australia av en føderal domstol og i Brasil av en føderal domstol.² I Frankrike er jurisdiksjon lagt til én domstol i hvert lagdømme. I Tyskland er jurisdiksjonen begrenset til 24

¹ Regjeringen satte 7. november 2012 ned en ekstern arbeidsgruppe som skal gjennomgå regelverket og håndteringen av internasjonale barnebortføringssaker, ledet av tingrettsdommer Torunn Elise Kvisberg. Arbeidsgruppen skal presentere sine vurderinger og forslag til tiltak i en rapport innen 31. desember 2013.

² Svensk lov (1989:14) § 13, Finsk lov (8.4.1983/361) § 31 (Finland) og Dutch International Child Abduction Act, Section 11 paragraph 1 (Nederland).

domstoler. En slik sentralisering er gjentatte ganger anbefalt både av spesialkommisjonene i Haag og ulike andre samarbeidsorganer.³

Sentralisert behandling av tilbakeleveringsbegjæringer har ikke tidligere vært formelt vurdert her i landet. I utgangspunktet vil en bestemt tingrett som tvungent vernetings stride mot alminnelige prinsipper for saksfordeling mellom domstolene. Unntak fra de alminnelige vernetingsreglene må begrunnes særskilt.

4.1.2 Saksbehandlingstid

Haagkonvensjonen stiller krav til rask saksbehandling og tilbakelevering. Det er hensynet til barnet som gjør at saksbehandling og tilbakelevering må skje raskt. Skadevirkningen av bortføringen blir større jo lengre tid barnet holdes borte fra sitt hjem og fra den gjenværende forelderen. Dessuten må man unngå at barnet blir værende så lenge i mottakerlandet at det slår seg til ro der, og dermed må rykkes opp på nytt i forbindelse med tilbakeleveringen.

Kravet til rask saksbehandling er gjentatt flere steder i så vel konvensjonen som i lovteksten og gjelder også saksbehandlingen i ankesaker. Retten skal behandle begjæringen uten opphold, og senest innen seks uker at begjæringen ble innlevert, jf barnebortføringsloven § 16 jf Haagkonvensjonen art 11 og art 2. Dersom retten ikke har avgjort en begjæring innen seks uker etter at begjæringen ble innlevert, skal retten redegjøre for årsaken til forsinkelsen dersom saksøkeren ber om det, jf barnebortføringsloven § 16 annet ledd jf Haagkonvensjonen art 11 annet ledd. Seksukersfristen regnes fra det tidspunkt saken kom inn til retten. Seksukersfristen gjelder for rettens behandling som sådan, det vil si total saksbehandlingstid for tingrett og lagmannsrett der saken ankes.

I praksis tar sakene i Norge betraktelig lengre tid enn de seks ukene barnebortføringsloven og Haagkonvensjonen legger opp til. Det sier seg i for seg selv der avgjørelser ankes, idet ankefristen er en måned fra avgjørelsen i henholdsvis tingrett og lagmannsrett ble forkynt. Statistikken viser følgende saksbehandlingstid, beregnet i dager:

	2007	2008	2009	2010	211
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid i tingretten	41	60	97	95	75
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid - saker som ble anket	175	133	254	157	135
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid i domstolen	100	97	141	114	105
Gjennomsnittlig total saksbehandlingstid	109	110	148	131	124

³ Conclusions and Recommendations 2001 punkt 3.1 og Guide to good practice, Implementing Measures 2003 punkt 5.1, med henvisning til flere dommerseminarer som har truffet lignende konklusjoner.

Så vel Nederland, Sverige som Finland begrunnet sentraliseringen med ønsket om raskere, men likevel grundige avgjørelser i saker om barne bortføring.⁴ Erfaring viser at sentralisert behandling av tilbakeleveringsbegjæringer til én eller noen få domstoler har medført så vel raskere saksbehandling med påfølgende tilbakelevering av barn, som en mer ensartet praksis, både for saksbehandlingen og de materielle avgjørelsene.⁵ Det antas at dette vil være situasjonen også i Norge. Av hensyn til effektivitet vil det derfor være en fordel om barne bortføringssakene behandles ved én eller noen få domstoler.

4.1.3 Kvalitet

I barne bortføringsloven spiller internasjonale rettskilder større rolle enn det som er vanlig. Ved barne bortføringsloven er Haagkonvensjonen innarbeidet i norsk rett. Når formålet med Haagkonvensjonen er å skape rettsenhet mellom konvensjonsstatene, er det ikke tilstrekkelig at landene ratifiserer en konvensjonstekst og innarbeider den i sine interne lovgivninger. Disse tekstene må også tolkes likt i konvensjonsstatenes praksis. Dette betyr at regler og begreper må forstås i konvensjonens forstand, uten å legge avgjørende vekt på hvordan de ellers er tolket i norsk rett. Erfaring med sakstypen og fordelene med et større miljø med kjennskap til disse sakenes problemstillinger er derfor viktig. Det legges her vekt på hensynet til likebehandling og rettssikkerhet.

Det er barne bortføringer fra utlandet og inn i Norge norske domstoler kommer i kontakt med. Norske myndigheter mottok i alt 11 tilbakeleveringsbegjæringer i 2012, 21 i 2011, 20 i 2010, 18 i 2009, 10 i 2008, 18 i 2007, 12 i 2006, 12 i 2005, 14 i 2004, 8 i 2003, 5 i 2002, 5 i 2001 og 8 i 2000.

Sakene forekommer således i et relativt lite antall, som gjør at enkeltdommere ikke har mulighet til å opparbeide seg noen form for praktisk erfaring. I noen grad kan dette bøtes på ved at sakene legges til én domstol, der en eller flere bestemt dommere behandler dem og således får et tilstrekkelig antall saker til å oppnå erfaring samt den oppfordring som arbeidet vil gi til å sette seg nærmere inn i saksfeltet. Det antas at dette har betydning for kvaliteten ved det arbeidet som utføres slik at det blir flere korrekte avgjørelser, noe som har egenverdi. Sentralisert jurisdiksjon medfører antakelig også spesialisering og derav større ekspertise for advokater med tilknytning til den aktuelle domstolen.

4.1.4 Behovet for internasjonalt samarbeid

I barne bortføringssaker er det ofte slik at domstoler i forskjellige land har til behandling en familiesak som vedrører samme barn/familie. En typisk situasjon er at domstolen i et land behandler barne bortføringssaken, mens domstolen i et annet land behandler eller vil komme til å behandle barnefordelingssaken. I en slik situasjon er det interessant å utveksle informasjon over landegrensene. Kontakt over landegrensene gir mulighet for å løse praktiske problemstillinger i konkrete saker, herunder en hensiktsmessig plan for avvikling av sakene i begge land. Kontakten kan også danne grunnlag for forhandlinger/mekling mellom foreldrene.

⁴ Dutch report 2011 – 2012 punkt 1.3 (Nederland), Prop. 2005/06:99 Nya vårdnadsregler kapittel 12 (Sverige) og VEPS-tunnus RP 60/1993 (Finland).

⁵ Dutch report 2011 – 2012 punkt 1.2.2. Så vel svenske som finske myndigheter opplyser at sentralisert jurisdiksjon har effektivisert saksbehandlingen betraktelig, uten at de har tall på dette.

I konvensjonspraksis er det lagt til grunn en presumsjon for at myndighetene i bostedslandet vil beskytte barn etter en tilbakeføring. Dersom det foreligger en spesiell risiko for barnet i bostedslandet, kan det likevel være at domstolen i mottakerlandet ønsker å forsikre seg om at barnet vil bli fulgt opp etter tilbakeføringen. I en slik situasjon er det aktuelt å innhente informasjon om hvilke beskyttende tiltak og tjenester myndighetene i bostedslandet har til disposisjon i forhold til tilbakeleverte barn.

Det er også praksis for at dommere har tatt direkte kontakt med dommere i andre land for å avklare generelle rettsspørsmål, herunder hvordan et tilbakeføringskrav behandles i den enkelte stat, innhente informasjon om saksgang i en konkret sak, når en avgjørelse av et tilbakeleveringskrav kan forventes, hvilke spørsmål som blir avgjort, hvordan saken blir fulgt opp etter en eventuell kjennelse om tilbakelevering etc.

Med tanke på å lette slik kommunikasjon over landegrensene er det etablert et internasjonalt dommernettverk, organisert av Haagkonferansen for internasjonal privatrett, som på forespørsel kan bistå i konkrete saker. Per januar 2013 har 47 av 89 konvensjonsstater oppnevnt kontaktdommere (liaison judges), slik at det også er oppnevnt to i Norge.⁶ Erfaringene synes å være at slik direkte kontakt er et viktig bidrag i løsningen av bortførings sakene, men at kontakten må foregå innenfor de rammer som prosesslovgivning og dommeretikk setter.⁷ Det vil være lettere å få til et internasjonalt samarbeid for de landene som har sentralisert jurisdiksjonen i barnebortførings saker, slik at dommerne får erfaring med denne typen saker og får kontakter i de andre konvensjonsstatene.

4.1.5 Mekling

Haagkonferansen for internasjonal privatrett har gjennom flere tiår pekt på betydningen av å finne minnelige løsninger i barnebortførings saker. I forlengelsen av dette har Haagkonferansen fra 2006 arbeidet med en veileder for mekling i barnebortførings saker, som ble ferdigstilt sommeren 2012.⁸ Det understrekes i veilederen at internasjonal familiemekling er mye mer kompleks enn nasjonal familiemekling, noe som blant annet skyldes at meklingen skjer i samspill mellom to ulike rettssystemer, de jurisdiksjons- og tvangskraftspørsmål dette skaper, at det ofte foreligger kultur-, religion- og språkforskjeller, geografisk avstand, muligheten for straffeforfølgning av bortfører etc. I forlengelsen av dette fremhever veilederen betydningen av at disse sakene mekles av personer med kompetanse og erfaring knyttet til de særlige utfordringer internasjonal familiemekling representerer.

Norske dommere som behandler barnebortførings saker oppfordres til å forsøke å få til en frivillig tilbakeføring, eventuelt en annen minnelig løsning, uten at dette forsinker saksbehandlingen for øvrig. De fleste norske dommere har erfaring med mekling i saker etter norsk barnelov, men liten erfaring med internasjonal familiemekling og de særlige utfordringer dette reiser. Som nevnt ovenfor forekommer barnebortførings sakene i et relativt lite antall, slik at enkeltdommere ikke har mulighet til å opparbeide seg noen form for praktisk meklings erfaring. I noen grad kan dette bøtes på ved at

⁶ Liste med navn på de enkelte lands kontaktdommere er lagt ut på Haagkonferansens hjemmeside www.hcch.net under Child Abduction Section.

⁷ Haagkonferansen for internasjonal privatrett har utarbeidet retningslinjer for kommunikasjon mellom dommere over landegrensene.

⁸ Guide to Good Practice, Mediation 2012.

sakene legges til én domstol, der en eller flere bestemt dommere behandler dem og således får et tilstrekkelig antall saker til å oppnå erfaring samt den oppfordring som arbeidet vil gi til å sette seg nærmere inn i saksfeltet.

Med bakgrunn i erkjennelsen av internasjonale familiesakers kompleksitet har det i løpet av de siste årene i mange stater blitt utviklet egne meklingsordninger for disse sakene. Fra november 2009 har tingretten i Haag utviklet og tilbudt mekling i barnebortføringssaker, som fra 2012 også har sentralisert jurisdiksjon for alle barnebortføringssaker i Nederland. Det fremgår av tingretten i Haags årsrapport for 2011 at mekling i barnebortføringssakene har ført til betydelig raskere saksbehandling i tilbakeleveringssakene, fordi det inngås forlik på et tidlig stadium av saken.⁹ I Storbritannia har den frivillige organisasjonen Reunite International, i samarbeid med det britiske Justisdepartementet og High Court of Justice i London, tilbudt mekling i barnebortføringssaker fra 2003. Det er også etablert meklingsordninger i samarbeid mellom stater som erfaringsmessig har mange barnebortføringssaker seg imellom. Dette gjelder for eksempel Tyskland, som har etablert meklingsprosjekter i samarbeid med Polen, USA, Frankrike og Storbritannia.¹⁰

Av hensyn til barna som er involvert er det behov for og ønskelig at slikt utviklings- og spesialiseringsarbeid også iverksettes i Norge, også på grunn av våre internasjonale samarbeidsforpliktelser. I den grad det skal være mulig å utvikle meklingskompetanse av betydning i barnebortføringssaker innenfor domstolen bør meklingssakene legges til én domstol, som av hensyn til kompetansebygging, kollegaveiledning etc bør være samme domstol som eventuelt skal avgjøre tilbakeleveringskravet. På grunn av de habilitetsutfordringer dette kan skape bør behandlingen av sakene legges til en stor eller mellomstor domstol.

4.1.6 Barnets tilknytning til oppholdsstedet

Et sentralt hensyn bak de alminnelige vernetingsregler er hensynet til sakens opplysning. Dette hensynet gjør seg mindre gjeldende i barnebortføringssaker enn i andre saker. I de fleste sakene dreier det seg om personer med begrenset botid i Norge og som i utgangspunktet har liten tilknytning til stedet de oppholder seg på, jf barneloven § 82. Synspunktet om at saken kan bli best opplyst i den rettskretsen der barnet bor, slår dermed ikke direkte til i slike saker. Dette synspunktet er dermed heller ikke noe argument mot å vurdere andre vernetingsregler for denne sakstypen. For gjenværende, som er bosatt i et annet land, vil det i de aller fleste tilfeller være uten betydning hvor tilbakeleveringsbegjæringen behandles.

Det er intet absolutt krav til å gjennomføre muntlige forhandlinger i barnebortføringssakene. Det holdes vanligvis muntlig forhandling der en av foreldrene krever det eller der dommeren mener hensynet til forsvarlig saksbehandling krever det. Dersom det gjennomføres muntlig forhandling lar umiddelbar bevisføring og muntlighet seg vanskeligere gjennomføre ved sentralisert jurisdiksjon. Til dette bemerkes at det er spørsmål av relevans for barnebortføringssaken som skal behandles i en eventuell muntlig forhandling, jf barnebortføringsloven § 11 og 12, noe som i de fleste tilfeller er et mer begrenset bevisstema enn i saker etter barneloven. Det er dommeren som har ansvaret for sakens opplysning og hvilke bevis som er ønskelige og nødvendige å føre. Stadig bedre

⁹ Dutch report 2011 – 2012 punkt 1.1 og 1.2.2.

¹⁰ Guide to Good Practice, Mediation 2012 punkt 6.3.2 note 259.

kommunikasjonsmetoder svekker også innvendingene mot sentralisert domsmyndighet. Dette kan uansett avhjelpest ved dekning av reise- og oppholdsutgifter, eventuelt at det legges til rette for tilstedeværelse via bildeoverføring, eventuelt for forklaring per telefon, av så vel foreldre som eventuelle vitner. Finland har løst dette ved at Helsingfors hovrätt kan sette rett i lokale tingretters lokaler der dette måtte være hensiktsmessig.¹¹ Det forutsettes i forarbeidene at det bare unntaksvis bør settes rett i andre lokaler enn hovrättens egne, og da vanligvis for å høre vitner eller barn.¹²

4.1.7 Jurisdiksjon i saker etter barneloven

Sentralisert jurisdiksjon vil innebære at barne bortførings-saken og andre sivile tvister vedrørende barnet, mest sannsynlig barnelovsaker, ikke behandles ved samme domstol. Det antas at det i de aller fleste tilfeller vil bli gjort kjent for lokal domstol dersom det verserer en sak etter barne bortførings-loven for domstol med sentralisert jurisdiksjon. Den sentraliserte domstolen må under en hver omstendighet avklare med foreldrene om det verserer en barnelovsak og informere den lokale domstolen om barne bortførings-saken.

Det følger av barne bortførings-loven § 19 første ledd jf Haagkonvensjonen art 16 at retten ikke skal treffe realitetsavgjørelse i sak om foreldreansvar eller samværsrett etter barneloven som er reist her i landet, dersom barnet allerede er begjært tilbakelevert etter Haagkonvensjonen. Sak om fast bosted er ikke omtalt i § 19, men antas omfattet. Lovens § 19 har i praksis begrenset betydning, fordi domstolene ofte ikke vil ha jurisdiksjon til å treffe realitetsavgjørelse i sak om foreldreansvar, fast bosted eller samvær etter barneloven for barn som er begjært tilbakelevert etter Haagkonvensjonen, fordi jurisdiksjonsregelen i barneloven § 82 første ledd ikke er oppfylt. Saken skal i så tilfelle avvises. I praksis vil gjerne barnelovsaken bli satt på vent eller stanset, slik at retten først tar stilling til jurisdiksjonsspørsmålet etter at barne bortførings-saken er rettskraftig avgjort.

Samtidig kan det i noen situasjoner være nødvendig at mottakerlandets myndigheter har jurisdiksjon til å treffe avgjørelser over barn, selv om barnet er bortført dit. Regelen om at det ikke skal treffes avgjørelser om foreldreansvar eller samværsrett før tilbakeleverings-saken er avgjort i barne bortførings-loven § 19 og jurisdiksjonsregelen i barneloven § 82 første ledd gjelder derfor ikke for midlertidige avgjørelser. Etter § 18 første ledd første punktum kan det i saker etter barne bortførings-loven treffes midlertidige avgjørelser om foreldreansvar, fast bosted og samværsrett, jf henvisningen til barnelova § 60, som også er overensstemmende med bestemmelsen i barneloven § 82 annet ledd.

Behovet for en midlertidig avgjørelse vil vanligvis ha nær sammenheng med barne bortførings-saken. Det følger for eksempel av barne bortførings-loven § 18 annet ledd siste punktum at dersom retten avsier midlertidig avgjørelse om at barnet skal være hos en av foreldrene mens tilbakeleverings-sak behandles kan det settes vilkår for å utøve omsorgen/samværet. En midlertidig avgjørelse kan også være viktig for å gjenopprette kontakten mellom barnet og gjenværende og legge til rette for en hensynsfull tilbakeføring av barnet. Et viktig poeng er at dersom retten avsier en midlertidig

¹¹ Finsk lov (8.4.1983/361) § 37.

¹² VEPS-tunnus RP 60/1993 kapittel 6.

avgjørelse som regulerer forholdene frem til tilbakeleveringssaken avgjøres, bør det gis eksplisitt uttrykk for denne begrensningen i avgjørelsen, slik at ikke den midlertidige avgjørelsen i realiteten blir avgjørende også i tilbakeføringssaken. Dette tilsier at en regel om sentralisert jurisdiksjon også bør gjelde krav om midlertidige avgjørelser så lenge det verserer en barnebortføringssak for domstolen, jf barnebortføringsloven § 18 første ledd første punktum jf barneloven § 60 jf barneloven § 82 annet ledd. For øvrig bør de alminnelige jurisdiksjonsregler gjelde.

Etter finsk rett er det Helsingfors hövrett som har kompetanse til å behandle begjæring om midlertidige avgjørelser når det samtidig pågår en barnebortføringssak for domstolen.¹³ I Sverige håndteres andre sivile tvister enn barnebortføringssaken vedrørende barnet ved lokal domstol, også begjæring om midlertidige avgjørelser.

4.1.8 Høring av barn

Det følger av barnebortføringsloven § 17 at før retten avgjør et krav om tilbakelevering av barn skal den gjøre seg kjent med barnets mening, når dette ikke er umulig, særlig i lys av barnets alder og modenhet. Det antas at man som veiledende utgangspunkt bør la barn fra sju år få anledning til å uttale seg før begjæring om tilbakelevering avgjøres, jf barneloven § 31.

Barnebortføringsloven eller konvensjonen regulerer ikke hvem som skal høre barnet. Barnelovens bestemmelser om oppnevning av sakkyndig etter barneloven § 61 nr 1, § 61 nr 3 eller § 61 nr 4 kommer ikke til anvendelse. En eventuell sakkyndigoppnevning for å høre barnet må skje etter tvisteloven kap 25, jf barnebortføringsloven § 18 jf tvangsfullbyrdsloven § 6-1 jf tvisteloven kap 25. Dette innebærer at det er foreldrene som belastes utgiften ved bruk av sakkyndig. Alternativt kan dommeren høre barnet selv. I praksis synes det som noen domstolene i noen grad anvender barneloven § 61 nr 1 og 4 analogisk, hvilket innebærer at sakkyndigkostnaden dekkes av det offentlige.

Den uklarhet dette representerer er uheldig og bør avklares av lovgiver. Mitt forslag er at det etableres en hjemmel for dekning av kostnader til samtale med barn, etter samme prinsipp som barneloven § 61 nr 4. Dersom det er behov for ytterligere utredning av barnets situasjon vil antakelig reglene om fri sakførsel i barnebortføringssaken i tilstrekkelig grad hensynta behovet for kostnadsdekning.

Ettersom det er foreldrene som belastes utgiften til bruk av sakkyndig vil det antakelig være vanligere i barnebortføringssaker enn i saker der sakkyndigutgiften dekkes av det offentlige at dommeren hører barnet selv. Sentralisering representerer en særlig utfordring i forhold til at barn som oppholder seg utenfor rettskretsen må reise til domstolen for å gjennomføre en slik samtale. Dersom samtalen kan gjennomføres av sakkyndig, gjøres dette antakelig mest hensiktsmessig av sakkyndig på oppholdsstedet i henhold til utarbeidet mandat. Det bør skrives referat fra samtalen. Det kontradiktoriske prinsipp ivaretas ved at den sakkyndige møter og forklarer seg ved muntlig forhandling, eventuelt via videolink eller per telefon.

¹³ Finsk lov (8.4.1983/361) § 40.

I Sverige innhentes barnets mening av socialtjänsten, familjerätten eller migrationsverket der barnet oppholder seg, som skriver et skriftlig referat fra samtalen i god tid før rettsmøtet.¹⁴ Den som har snakket med barnet høres ikke rutinemessig i de muntlige forhandlingene, bare hvis retten eller en av foreldrene ønsker det. I Finland kan dommeren høre barnet selv, men det gjøres i praksis av socialtjänsten, som skriver et skriftlig referat fra samtalen i god tid før rettsmøtet.¹⁵

4.2 Begrenset ankeadgang

Saksbehandlingstiden blir svært lang der foreldrene utnytter ankemulighetene, se punkt 4.1.2. For å sikre rask saksbehandling har noen land etablert ordninger med begrenset ankeadgang.¹⁶

Det synes lite aktuelt å begrense ankeadgangen av tingrettens avgjørelser til lagmannsretten, idet det av rettsikkerhetsmessige årsaker er nødvendig å ha en reell overprøvingsinstans. Det antas også å ha liten betydning å begrense ankeadgangen til Høyesterett, fordi det allerede foreligger restriktive begrensninger i forhold til hvilke saker som tas inn i Høyesterett. Det følger av tvisteloven § 30-5 at anke over en barne bortføringsavgjørelse "kan nektes fremmet dersom den ikke reiser spørsmål av betydning utenfor den foreliggende sak, og heller ikke andre hensyn taler for at anken bør prøves. Anken kan også nektes fremmet dersom den i det vesentlige reiser omfattende bevisspørsmål".

Det vises i forlengelsen av dette at en norsk tilbakeleveringsavgjørelse kan begjæres tvangsfullbyrdet når den er forkynt for den som tilbakeleveringskravet er rettet mot (bortføreren) og en eventuell oppfyllelsesfrist er oversittet, jf tvangsfullbyrdsloven § 4-13 første ledd. Det er således ikke nødvendig at avgjørelsen er rettskraftig. Inneholder kjennelsen ingen oppfyllelsesfrist, kan den først begjæres tvangsfullbyrdet når den er rettskraftig. Angripes en tvangskraftig avgjørelse med rettsmidler, kan retten beslutte at adgangen til å fullbyrde avgjørelsen helt eller delvis skal utsettes til det foreligger rettskraftig avgjørelse, jf tvangsfullbyrdsloven § 6-5. En iverksetting av tilbakeleveringen vil ofte ha inngripende følger for den ankende part. Det kan derfor være gode grunner til å beslutte oppsettende virkning i tilbakeleveringssakene, forutsatt at saksbehandlingen for øvrig er effektiv.

Gjennomgang av avgjørelser de siste seks årene viser at det finnes en og annen sak der returkjennelser gis oppsettende virkning og en og annen sak der returkjennelser ikke gis oppsettende virkning. Gjennomgående synes det likevel som spørsmålet om oppsettende virkning på returkjennelser ikke er et tema. Det virker som barna sjelden tilbakeleveres før det er fattet avgjørelse i ankeinstansen, selv om det foreligger tvangsgrunnlag for tidligere retur.

Dersom jurisdiksjonen legges til én tingrett og én lagmannsrett vil man antakelig oppnå flere korrekte avgjørelser, større rettsenhet og derav kanskje mindre behov for anker til lagmannsretten og i hvert fall til Høyesterett og antakelig færre saker som faktisk tas til behandling i Høyesterett. Mer hensiktsmessig enn å begrense ankeadgangen antas å være å sette saksbehandlingsfrister kombinert med korte ankefrister, se punkt 4.3 nedenfor.

¹⁴ Svensk lov (1989:14) § 17.

¹⁵ Finsk lov (8.4.1983/361) § 39 jf §§ 15 og 16.

¹⁶ I Finland prøves sakene i første instans av hovrätten (lagmannsretten) i Helsingfors. I Nederland er ankeadgangen til Høyesterett begrenset, slik at anken bare kan begrunnes i feil i rettsanvendelsen.

4.3 Frister

Som et tiltak for å redusere saksbehandlingstiden for barnebortføringsavgjørelser har flere stater etablert saksbehandlingsfrister og kortere ankefrister enn i andre sivile saker. I Nederland skal tingretten behandle tilbakeleveringsbegjæringen innen seks uker at begjæringen ble innlevert. Ankefristen er satt til to uker, hvorefter ankedomstolen skal behandle tilbakeleveringsbegjæringen innen fire uker at anken ble innlevert.¹⁷ I Finland er ankefristen begrenset til 14 dager der det besluttes tilbakelevering. Der det ikke besluttes tilbakelevering er ankefristen fortsatt 30 dager, begrunnet med at gjenværende av praktiske årsaker ofte vil ha behov for lengre tid til å vurdere og å forberede en anke.¹⁸

På mange måter framstår seksukers-fristen i barnebortføringsloven og Haagkonvensjonen som urealistisk der avgjørelsen ankes, hvilket saksbehandlingsfristene i Nederland også er et uttrykk for. Det foreslås derfor å fastsette mer realistiske saksbehandlingsfrister, uten at det knyttes rettsvirkninger til oversittelse av disse. Fristsettingen understreker likevel prioriteringen av disse sakene og utgjør viktige og godt begrunnede mål.

Et eventuelt meklingsprosjekt gjennomføres antakelig mest hensiktsmessig i tingretten. Der det gjennomføres muntlig forhandling i tingretten, vil det antakelig ikke være samme behov for muntlig forhandling i lagmannsretten. Det er således forsvarlig å sette noe kortere saksbehandlingsfrister i lagmannsretten enn i tingretten. Det foreslås å fastsette samme saksbehandlingsfrister som i Nederland, der det også er innført et meklingsprosjekt på tingrettsnivå. Det foreslås derfor at tingretten skal avgjøre tilbakeleveringsbegjæringen innen seks uker etter at den mottok begjæringen og at lagmannsretten skal avgjøre anken innen fire uker etter at den ble innlevert. Det antas at såpass korte saksbehandlingsfrister krever dommere som er kjent med så vel saksbehandlingen som de materielle reglene i disse sakene, hvilket tilsier at barnebortføringssakene behandles ved én domstol.

På grunn av behovet for rask saksbehandling bør ankefristen være kortere enn én måned. Det foreslås at det settes en kortere ankefrist der det besluttes tilbakelevering enn der det ikke besluttes tilbakelevering, begrunnet med at gjenværende bosatt utenfor Norge av praktiske årsaker ofte vil ha behov for lengre tid til å vurdere og forberede en anke. Det foreslås å begrense ankefristen for så vel tingretts- som lagmannsrettsavgjørelser til én uke der det besluttes tilbakelevering og til 14 dager der det ikke besluttes tilbakelevering. Som et eksempel på at det er gjort unntak fra alminnelige ankefrister vises det til utleveringsloven § 17, der ankefrist for tingrettens avgjørelse av om at lovens betingelser for utlevering av lovbrøyer er til stede er tre dager.

Per i dag er avgjørelsen tvangskraftig når den er forkynt og en eventuell oppfyllelsesfrist er oversittet. Angripes en tvangskraftig avgjørelse med rettsmidler, kan retten beslutte at adgangen til å fullbyrde avgjørelsen helt eller delvis skal utsettes til spørsmålet er avgjort, det vil si til avgjørelse er rettskraftig, jf tvangsfullbyrdelsesloven § 6-5. Som nevnt i punkt 4.2 vil en iverksetting av tilbakeleveringen ofte ha inngripende følger for barnet saken gjelder og for den ankende part. Det kan derfor være gode grunner til å beslutte oppsettende virkning i tilbakeleveringssakene, forutsatt

¹⁷ Dutch report 2011 – 2012 punkt 1.2.1.

¹⁸ Finsk lov (8.4.1983/361) § 42.

at saksbehandlingen for øvrig er effektiv. Dersom saksbehandlingen effektiviseres med sentralisert jurisdiksjon, korte saksbehandlingsfrister og korte ankefrister foreslås det å avvente iverksetting av tilbakelevering til avgjørelsen er rettskraftig og en eventuell oppfyllelsesfrist er oversittet, med mindre retten beslutter noe annet. En anke vil således utsette gjennomføringen, dog slik at retten kan bestemme noe annet, dvs den motsatte løsningen av i dag. Dette er situasjonen i for eksempel Nederland.

5 Kort om Europarådskonvensjonen

Forskjellen mellom Europarådskonvensjonen og Haagkonvensjonen er omtalt i punkt 2 ovenfor.

Europarådskonvensjonen er en tradisjonell internasjonal-privatrettslig konvensjon som har regler om anerkjennelse og fullbyrding av barnefordelingsavgjørelser fra andre konvensjonsstater. Hovedregelen i Europarådskonvensjonen er at avgjørelser fra en konvensjonsstat skal anerkjennes og fullbyrdes i de andre konvensjonsstatene. Plikten til å anerkjenne og fullbyrde en avgjørelse som faller inn under Europarådskonvensjonen er imidlertid ikke absolutt, idet det er inntatt unntaksregler i barnebortføringsloven § 7 jf Europarådskonvensjonen art 10. Et av hovedformålene med Europarådskonvensjonen er å gjenopprette situasjonen etter en barnebortføring. De alminnelige unntaksreglene gjelder imidlertid også for barnebortføringssaker, hvilket innebærer at Europarådskonvensjonen er så godt som uten praktisk betydning for ulovlige bortføringer til Norge. Dette underbygges av antall saker til behandling de siste årene. I perioden 2004 til 2012 har Europarådskonvensjonen blitt påberopt to ganger ved bortføring til Norge – en gang i 2006 og en gang i 2011, slik at i 2006-saken var også Haagkonvensjonen påberopt. Forutsatt at Norge tiltrer konvensjon av 19. oktober 1996 om jurisdiksjon, lovvalg, anerkjennelse, fullbyrding og samarbeid når det gjelder foreldreansvar og tiltak for beskyttelse av barn (Haagkonvensjonen 1996) blir Europarådskonvensjonen av enda mindre betydning enn den er i dag.

Ved vurderingen av hvordan barnebortføringssakene mest hensiktsmessig kan behandles ved norske domstoler er det ingen grunn til skille mellom saker etter Haagkonvensjonen og Europarådskonvensjonen. De hensyn som begrunner sentralisert jurisdiksjon, korte saksbehandlingsfrister og korte ankefrister i saker etter Haagkonvensjonen gjør seg også gjeldende for saker etter Europarådskonvensjonen, se punkt 4. Det vurderes også som hensiktsmessig at dommere som behandler barnebortføringssaker etter Haagkonvensjonen er kjent med Europarådskonvensjonens regler om samme tema, og vice versa. Til dette kommer at saksbehandlingsreglene i barnebortføringsloven i all hovedsak er felles for barnebortføringssaker etter Haagkonvensjonen og Europarådskonvensjonen, jf barnebortføringsloven kapittel IV.

6 Særlig om begjæring etter barnebortføringsloven § 20

Norske domstoler kan motta en begjæring om ulovlighetserklæring etter barnebortføringsloven § 20. Barnebortføringsloven § 20 kommer til anvendelse der et barn er bortført fra Norge og det er sendt tilbakeleveringsbegjæring til en annen stat.

Det er krenkelse av foreldreansvaret etter bostedslandets rett som gjør en bortføring eller tilbakeholdelse ulovlig og dermed utløser tilbakeleveringsplikt. Det kan være komplisert for en domstol i mottakerlandet å finne ut hvilke rettigheter gjenværende har etter bostedslandets rett og om disse utgjør foreldreansvar i konvensjonens forstand. For å forenkle mottakerlandets domstolers oppgave med å vurdere foreldreansvar etter bostedslandets rett er det inntatt en bestemmelse i barnebortføringsloven § 20 om at hvis barn med bosted i Norge er bortført til utlandet eller tilbakeholdes i et annet land, kan tingretten på det sted hvor barnet sist oppholdt seg etter begjæring fra en som har foreldreansvaret avsi kjennelse om at handlingen var ulovlig.

Det varierer i hvilken grad stater med sentralisert jurisdiksjon i barnebortføringssaker har lagt myndighet til å avsi ulovlighetserklæringer til domstol med sentralisert jurisdiksjon eller ikke. I Storbritannia og Australia ligger denne kompetansen til domstol med sentralisert jurisdiksjon. I Finland og Sverige ligger denne kompetansen fortsatt til lokale tingretter.¹⁹

Dersom det besluttes å sentralisere jurisdiksjonen i barnebortføringssaker i Norge, anbefales det også å omfatte begjæringer om ulovlighetserklæringer etter barnebortføringsloven § 20. Som nevnt tidligere forutsetter barnebortføringsloven spesiell kunnskap. Det nevnes i denne sammenheng at foreldreansvarsbegrepet i barnebortføringsloven har en annen avgrensning enn foreldreansvarsbegrepet i barneloven, som dommere med sentralisert jurisdiksjon vil få erfaring med i forbindelse med behandling av tilbakeleveringsbegjæringer. Det tilsier at alle domstolrelevante spørsmål i barnebortføringssaker bør samles til behandling i én rettskrets.

7 Anbefalinger

I løpet av de siste årene har det blitt stadig større fokus på om det kan iverksettes tiltak ved domstolenes behandling av barnebortføringssaker som i større grad enn i dag ivaretar behovet for en rask og grundig behandling av disse sakene.

Det anbefales å sentralisere jurisdiksjonen i barnebortføringssaker, slik at alle begjæringer om tilbakelevering av barn etter barnebortføringsloven behandles i én rettskrets. Det antas at dette vil føre til raskere og grundigere saksbehandling, herunder mulighet for utvikling av en meklingsordning. Det vises til at det er tale om et relativt lite antall saker, at internasjonale rettskilder spiller større rolle enn vanlig og at erfaring med sakstypen og et miljø som har kjennskap til disse sakenes problemstillinger er viktig. For å avhjelpe ulempene knyttet til at saken ikke behandles i den rettskretsen barnet oppholder seg foreslås at domstol med jurisdiksjon kan sette rett i lokale tingretters lokaler der dette er hensiktsmessig og at det etableres en hjemmel for dekning av kostnader til oppnevning av sakkyndig for samtale med barn. En ordning hvor staten dekker reise- og oppholdsutgifter der barnet oppholder seg utenfor rettskretsen vil også imøtekomme hensynet til effektiv tilgang til domstolene, noe som bes vurdert av Justis- og beredskapsdepartementet.

¹⁹ Se statenes Country Profile, inntatt på Haagkonferansens hjemmeside www.hcch.net under Child Abduction Section.

Det anbefales at samme domstol behandler eventuelle begjæringer om midlertidige avgjørelser etter barnebortføringsloven § 18 jf barneloven § 60 jf § 82 annet ledd mens barnebortføringssaken verserer for norsk domstol og begjæringer om ulovlighetserklæring etter barnebortføringsloven § 20.

Jeg har ikke vurdert hvilken domstol saker etter barnebortføringsloven bør legges til, annet enn at jeg mener det bør være en stor eller mellomstor domstol, av hensyn til muligheten for å etablere et meklingsprosjekt uten at det oppstår habilitetsutfordringer ved overføring til ny dommer, kompetanseutvikling, erfaringsutveksling og -overføring mv. Det bemerkes i denne sammenheng at Oslo tingrett ikke har erfaring med tvangssaker. Oslo byfogdembete har på sin side ikke erfaring med mekling i saker etter barneloven. Dette kan være et argument for å legge behandlingen til en domstol utenfor Oslo.

Sentralisert jurisdiksjonen anses som det viktigste tiltaket for å ivareta behovet for en rask og grundig nok saksbehandling i barnebortføringssakene. Som et tiltak for å redusere saksbehandlingstiden anbefales det også å fastsette saksbehandlingsfrister. Fristene vil understreke prioriteringen av disse sakene og utgjøre viktige og godt begrunnede mål for saksbehandlingen. Det foreslås at tingretten skal avgjøre tilbakeleveringsbegjæringen innen seks uker etter at den mottok begjæringen og at lagmannsretten skal avgjøre anken innen fire uker etter at den ble innlevert. Det antas at såpass korte saksbehandlingsfrister krever dommere som er kjent med så vel saksbehandlingen som de materielle reglene i disse sakene, hvilket underbygger at barnebortføringssakene behandles ved én domstol.

Som et tiltak for å redusere saksbehandlingstiden anbefales det også å fastsette kortere ankefrist enn i andre sivile saker. Det foreslås å begrense ankefristen for så vel tingretts- som lagmannsrettsavgjørelser til én uke der det besluttes tilbakelevering og til 14 dager der det ikke besluttes tilbakelevering.

Dersom saksbehandlingen effektiviseres med sentralisert jurisdiksjon, korte saksbehandlingsfrister og korte ankefrister foreslås det å avvente iverksetting av tilbakelevering til avgjørelsen er rettskraftig og en eventuell oppfyllelsesfrist er oversittet, med mindre retten beslutter noe annet.

8 Økonomiske og administrative konsekvenser

Anbefalingene antas å ha begrensede økonomiske og administrative konsekvenser.

Statistikken fra Justis- og beredskapsdepartementet viser at Norge i de siste årene har mottatt ca 20 begjæringer om tilbakelevering av barn i året. Med dagens samfunnsstruktur er det grunn til å tro at saksmengden vil øke. Det finnes ikke statistikk på antall begjæringer om ulovlighetserklæring etter barnebortføringsloven § 20. Det er imidlertid grunnlag for å tro at slike begjæringer er relativt sjeldne.

Dersom behandlingen av barnebortføringssakene sentraliseres vil det representere en permanent økning i antallet saker ved den sentraliserte domstolen, som nødvendigvis tilfører av ekstra ressurser. Dersom arbeidet med mekling i barnebortføringssaker kommer i gang vil det medføre

ytterligere behov for ressurstilgang til domstolen. Jeg har fått opplyst av Domstoladministrasjonen at 30 sivile saker utgjør ca et årsverk ved en domstol, hvilket tilsier at den domstol som blir tildelt sentralisert jurisdiksjon får tilført oppgaver tilsvarende anslagsvis ett årsverk. I barnebortførings saker vil hoveddelen av årsverket utgjøre en dommerressurs, som i dag med lønn og sosiale utgifter utgjør ca 1,1 million kroner. For de øvrige domstolene vil endringene ikke slå nevneverdig ut på arbeidsbelastningen. En samling av barnebortførings sakene ved én domstol vil derfor ikke medføre bemanningsreduksjoner i de domstoler som ikke lenger skal behandle barnebortførings saker.

Det vil også påløpe kostnader dersom retten velger å sette rett i den rettskrets barnet oppholder seg. Dette er utgifter som dekkes av domstol med sentralisert jurisdiksjons budsjett, skjønnsmessig beregnet til 100 000,00 kroner i året. I den grad Justis- og beredskapsdepartementet forslår en ordning der staten dekker utgifter til bruk av sakkyndig for samtale med barn og/eller reise- og oppholdsutgifter der barnet oppholder seg utenfor rettskretsen, vil det innebære ekstra kostnader. Dette er utgifter som føres direkte på saken og vil ikke berøre domstolenes budsjett.

9 Forslag til lovendringer

9.1 Sentralisert jurisdiksjon

Det foreslås å ta inn et nytt annet og tredje punktum i barnebortføringsloven § 13 første ledd:

Saker om fullbyrding av avgjørelse om foreldreansvar som nevnt i § 6 eller tilbakelevering av barn etter § 11 settes fram for NN tingrett. NN tingrett kan gjennomføre eventuelle muntlige forhandlinger i en annen rettskrets der dette vurderes hensiktsmessig.

9.2 Begjæring om ulovlighetserklæring

Dersom det besluttes også å sentralisere jurisdiksjonen for begjæringer om ulovlighetserklæringer etter barnebortføringsloven § 20, foreslås å endre barnebortføringsloven § 20 første ledd første punktum:

Dersom et barn med bosted her i landet er bortført til utlandet eller tilbakeholdes i et annet land, kan NN tingrett, etter begjæring fra den som har foreldreansvaret avsi kjennelse om at handlingen er ulovlig.

9.3 Høring av barn

Dersom det besluttes å etablere en ordning med dekning av kostnader til sakkyndig for å snakke med barn, foreslås å ta inn et nytt andre og tredje ledd i barnebortføringsloven § 17:

Dommeren kan gjennomføre samtaler med barnet. Retten kan oppnevne en sakkyndig til å hjelpe seg, eller la en sakkyndig ha samtale med barnet alene. Kostnadene ved bruk av sakkyndig til samtale med barnet dekkes av staten.

Sakkyndig oppnevnt etter annet ledd har taushetsplikt om det som kommer fram om personlige forhold i forbindelse med oppdraget. Den sakkyndige kan uten hinder av taushetsplikten gi all informasjon som er framkommet til retten.

9.4 Saksbehandlingsfrister

Dersom man ønsker å fastsette saksbehandlingsfrister foreslås å endre barnebortføringsloven § 16 annet ledd:

Tingretten skal avgjøre tilbakeleveringsbegjæringen innen seks uker etter at den mottok begjæringen. Dersom tingrettens avgjørelse ankes skal lagmannsretten avgjøre anken innen fire uker at anken ble innlevert. Dersom avgjørelse ikke foreligger innen fristen, skal retten redegjøre for årsaken til forsinkelsen dersom en av partene ber om det.

9.5 Ankefrist

Dersom man ønsker å fastsette kortere ankefrist enn i andre sivile saker foreslås å ta inn et nytt tredje ledd i barnebortføringsloven § 16:

Ankefristen for avgjørelse om tilbakelevering av barn er én uke. Ankefristen for avgjørelse der det ikke besluttes tilbakelevering av barn er 14 dager.

9.6 Tvangsfullbyrdelse

Dersom man ønsker å avvente iverksetting av tilbakelevering til avgjørelsen er rettskraftig foreslås å ta inn et nytt tredje ledd i § 13:

En kjennelse om fullbyrding av avgjørelse om foreldreansvar som nevnt i § 6 eller tilbakelevering av barn etter § 11 kan begjæres tvangsfullbyrdet når kjennelsen er rettskraftig og en eventuell oppfyllelsesfrist er oversittet. Dersom det vurderes å være til barnets beste kan retten likevel beslutte at en kjennelse kan begjæres tvangsfullbyrdet når den er forkynt og en eventuell oppfyllelsesfrist er oversittet.
